

İlkokul Öğrencilerinin Merhamet Değerine Sahiplik Düzeylerine İlişkin Öğretmen Değerlendirmelerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi

Süheybe KARATAŞ
Sakarya Üniversitesi
suheybe.sandikcioglu@ogr.sakarya.edu.tr
ORCID ID: 0000-0002-9657-5313

Rüştü YEŞİL
Sakarya Üniversitesi
ryesil@sakarya.edu.tr
ORCID ID: 0000-0002-8839-0431

Araştırma Makalesi

DOI: 10.31592/aeusbed.1526508

Geliş Tarihi: 02.08.2024

Revize Tarihi: 29.11.2024

Kabul Tarihi: 30.11.2024

Atf Bilgisi

Karataş, S. ve Yeşil, R. (2024). İlkokul öğrencilerinin merhamet değerine sahiplik düzeylerine ilişkin öğretmen değerlendirmelerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(3), 981-999.

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, bazı değişkenler açısından ilkökul öğrencilerinin merhamet değerine sahiplik düzeylerine ilişkin öğretmen değerlendirmelerini belirlemektir. Araştırma, genel tarama modellerinden ilişkisel tarama modeline göre tasarlanmış betimsel ve nicel bir çalışmadır. Araştırmanın katılımcılar Şanlıurfa ili merkez ilçeleri olan Eyyübiye, Haliliye ve Karaköprü ilçelerinde görev yapan 299 sınıf öğretmenidir. Araştırmanın verileri, araştırmacılar tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu” ve “Merhamet Ölçeği” ile toplanmıştır. Ölçeğin KMO değeri 0,966; Bartlett Testi değerleri ise $\chi^2=5992,493$ $sd=561$; $p<0,001$ 'dir. Açıklanan toplam varyans %46,597 ve Özdeğeri 15,843'tür. Veriler çevrim içi yolla ve Google Form yardımıyla toplanmıştır. Toplanan veriler üzerinde araştırmanın amaçları doğrultusunda aritmetik ortalama, standart sapma, t testi, Anova, Scheffé ve korelasyon testi analizleri yapılmıştır. Araştırma sonunda öğretmenler öğrencilerinin merhamet değerine sahiplik düzeyinin “iyi” düzeyde olduğunu belirttikleri; yapılan değerlendirmelerin öğretmenlerin cinsiyetine, mezun olunan fakülteye, değer eğitimi konulu eğitim alma durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşırken idari görev deneyimlerine, mesleki kıdemlerine, sınıf düzeylerine göre farklılaşmadığı belirlenmiştir. Diğer taraftan öğretmenin mesleki kıdemi ile yaptıkları değerlendirmeler arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki belirlenmiştir. Merhamet değerine yönelik yurt içi ve yurt dışı araştırmalar kapsamında detaylı incelemeler yapılmıştır. Sonuçlar alanyazın eşliğinde tartışılarak hizmetiçi eğitim bağlamında öğretmenlere yönelik uygulamalı değer eğitimi kursları düzenlenmesi ve bu süreçte özellikle değerlerin yaşadığı bir eğitim atmosferinin nasıl oluşturulabileceği konusunda yeterlikler kazandırılmasına önem verilmesi önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Merhamet değeri, değer eğitimi, ilkökul öğrencisi, sınıf öğretmeni.

Investigations of Teachers Evaluations on Primary School Students' Compassion Levels Based on Some Variables

ABSTRACT

The objective of the study is to determine the teachers' evaluations on primary school students' compassion level based on some factors. Thereby, the purpose is to obtain scientific data that can guide in taking measures for the problematic areas identified regarding the students' compassion value. The research has the characteristics of a descriptive and quantitative study that designed based on relational survey model, one of the general survey models. The study group consists of 299 primary school teachers working in Eyyübiye, Haliliye and Karaköprü which are the central districts of Şanlıurfa Province. The data was collected by way of “Personal Information Form” and “Compassion Scale” developed by the researchers. The KMO value of this study is 0.966; Bartlett Test Values are $\chi^2=5992.493$ $sd=561$; $p<0.001$. The explained total variation is %46.597 and the eigenvalue is 15.843. The data was collected via online and Google Forms. Arithmetic average, standard deviation, t test, Anova, Scheffé and Correlation test analyzes were performed with the collected data in line with the purpose of this research. As a result of the research, classroom teachers stated their students' compassion levels was at a “good” level. Conclusion, significant variation was observed depending on gender of teachers, the faculty of graduation, and the teachers' states of receiving training on “Value education”. On the other hand, no meaningful differentiation was observed depending on administrative duty experience, professional seniority, and class levels. The results were discussed in the light of the literature, and it was suggested that practical value education programs should be organized for maid training managers and that in this process, importance should be given to gaining competencies, especially on how to create an educational atmosphere where values live.

Keywords: Value of compassion, values education, primary school student, classroom teacher.

Giriş

Bilgi ve teknoloji alanında yaşanan hızlı gelişmelerin de etkisiyle küreselleşen dünyada, yaşanan sorunların da küreselleştiği ve bu sorunların belirli bir coğrafya ya da kesimle sınırlı kalmayıp kısa zamanda çok sayıda insanı doğrudan ve güçlü biçimde etkilediği belirtilmelidir. Günümüzde küreselleşmiş sorun alanlarından birini de değerler alanının oluşturduğu söylenebilir. Nitekim küresel düzeyde yaşanan açlık, göç, savaş ve şiddet gibi onlarca sorunun arkasında yatan nedenlerin başında değerler alanında yaşanan sorunların yattığı sıklıkla ifade edilmektedir (Aktepe, Keser ve Şeref, 2020; Kolts, 2016; Schwartz, 1997; Yeşil, 2021). Başka bir ifade bilim ve teknoloji alanında bunca yaşanan gelişmelere rağmen bugün insan, toplum ya da insanlığın düne göre daha mutlu ve huzurlu olmadığı söylenebilir. Bunun önemli bir nedeni, bireyi ve toplumu inşa eden değerlerdeki kimilerine göre farklılaşmalar, kimilerine göre ise yozlaşma ya da bunalımlardır denilebilir.

Diğer taraftan değerler alanında yaşanan sorunları giderme, mutlu ve huzurlu bir yaşam alanı tesis edebilmede en kalıcı çözüm yolunun eğitim olduğu bilim insanı, yazar ve düşünürler tarafından sıklıkla ifade edilmektedir (Aktepe, Keser ve Şeref, 2020, s. 899; Çetin ve Balanuye, 2015; Demirhan Işcan, 2007; Holstead ve Taylor, 2000; Kumbasar, 2011; Veugelers ve Vedder, 2010; Yeşil, 2003). Alanyazında değerler ve değerler eğitimi konusunda çok sayıda ve kapsamlı araştırma ve yayın çalışmalarının, bilimsel etkinlik ve proje çalışmalarının gözlenmesi, bu konuda önemli ölçüde fikir birlikteliği olduğunun bir göstergesi olarak değerlendirilebilir (Das, Majhi ve Liu, 2018; Eryaman, Genç ve Aktan, 2012; Özkan, 2011; Yeşil, 2021).

Her bir değerın birey ve toplum yaşamı üzerindeki etki gücü ve yönünün önemli olduğu belirtilmelidir. Bununla birlikte yaşanan birçok bireysel ve toplumsal soruna zemin hazırlayan ve aynı zamanda çözüm olabilme potansiyelini de barındıran değerlerden birinin de “merhamet” olduğu söylenebilir. Başka bir ifade ile göç, şiddet, savaş, sosyal adaletsizlik gibi birçok farklı kavramla ifade edilebilecek köklü ve kapsamlı sorun alanlarının ortaya çıkmasının, merhamet değerinin bireysel ve toplumsal yaşamdaki etki gücünü kaybetmesi ya da içeriği ve insan tutum ve davranışlarına yön verebilme kabiliyetinin zayıflatılması ile önemli ölçüde ilişkili olduğu söylenebilir. Zira merhamet, içerisinde birçok alt boyut içeren kompleks bir değerdir (Avşaroğlu, 2019; Mansur, Özzeybek Taş ve Ekinci, 2022; Schopenhauer, 2014; Sprecher ve Fehr, 2005; Gör, 2013).

Gilbert’e göre (2009) merhamet, kendinin ve başkalarının sıkıntılı durumlarına karşı derin bir farkındalık, aynı zamanda sıkıntıyı giderme isteğini ve çabasını içeren temel bir yardımseverlik ve sevecenlik halidir. Sprecher ve Fehr’in (2005) çalışmalarında merhamet; merhametli (duyarlı) sevgi olarak kavramsallaştırılmıştır. Merhametli (duyarlı) sevgi, diğer insanları sıkıntılı ve ihtiyaç duydukları zamanlarında desteklemeye yönelik, davranışsal, bilişsel ve duygusal bir tutum olarak ifade edilmiştir. Tanımlarda da ifade edildiği gibi merhamet; bireyin kendinden sorumlu olduğu kadar çevresindeki insanlara karşı da yükümlü olduğu düşüncesini barındırmaktadır. Ayrıca alanyazında acıma, üzüntü duyma, yardım etme, sevgi gösterme, şefkat gösterme, duyarlı olma, koruma/kollama, manevi güç, iyi niyetli olma, hoşgörülü olma gibi tutum ve davranışların merhamet değerinin önemli bileşenleri olduğu sıklıkla ifade edilmektedir (Akyüz, 2013; Ateş, 2003; Gör, 2013; Hökelekli, 2007; Schopenhauer, 2014; Sponville, 2004; Türk Dil Kurumu, 2021). Nitekim Pommier (2010) de yaptığı çalışmada; sevecenlik, umursamazlık, paylaşımların bilincinde olma, bağlantısızlık, bilinçli farkındalık ve ilişki kesme ile merhametin sıkı ilişki içerisinde olduğunu belirlemiş ve bu boyutlardan oluşan “Merhamet Ölçeği”ni geliştirmiştir.

Farklı alt boyutları barındırmasının yanı sıra merhametin, aynı diğer değerlerde olduğu gibi bütüncül bir özellik taşıdığı da belirtilmelidir. Bir değer olarak merhamet zihinsel, duygusal ve davranışsal/beceri boyutlarını bir arada barındırmaktadır. Diğer taraftan merhamet; yalnızca insanlara yönelik bir değer olmayıp dış dünyadaki tüm varlıkları kuşatıcı bir içeriğe sahip olduğu da ifade edilmelidir. Merhametin; bireyin kendine, diğer insanlara ve insanlar dışında tüm varlıklara yönelik tutum ve davranışların içeriğini, yönünü ve gücünü etkileyebilen bir muhtevası bulunduğu söylenebilir. Nitekim Gör (2013), merhametin insanlara, bitkilere ve hayvanlara yönelik olduğuna özel vurgu yapmaktadır.

Değer bunalımı ya da çözümleri gibi sorunlara çözüm olarak öne sürülen değer eğitimi bağlamında merhamet eğitimine ne zaman başlanması ve nasıl biçimlenmesi gerektiği konusu da önemli bir sorun alanı olarak nitelenebilir. Gilbert ve Irons'un (2005) gelişimsel modeline göre merhamet değerinin gelişimi çocukluk çağı deneyimlerine dayandırılmaktadır. Başka bir ifade ile merhamet değerinin kazanılması ve bireylerde bir kişilik özelliğine dönüşmesi açısından çocukluk çağı kritik bir dönem olarak nitelenebilir (Aktepe, Keser ve Şeref, 2020; Yeşil, 2003). Zira bilim insanları, bu dönem sonrasında bireylerin değerleri konusunda öğrenilmiş bazı olumsuzlukların, değiştirilmesi güç olan huy ya da karakter halini aldığı yönünde değerlendirmelerde bulunmaktadırlar (Alpöge, 2011; Güler, 2011; Keskinoglu, 2008; Oktay, 1999).

Alanyazında merhamet değerini konu alan birçok çalışmanın bulunduğu; buna karşılık bu çalışmaların birçoğunun kuramsal çalışma özelliği taşıdığı dikkati çekmektedir (Çetin ve Balanuye, 2015; Das ve Majhi, 2018; Demirhan İşcan, 2007; Genç ve Eryaman, 2007; Holstead ve Taylor, 1995; Kumbasar, 2011; Özkan, 2011; Veugelers ve Vedder, P. 2010; Schwartz, 1997). Kuramsal çalışmaların dışında Gül (2019), 4-6 yaş çocuklarına yönelik okullarda yapılan merhamet eğitimi çalışmalarının, çocuklarda merhamet kavramının oluşumuna ve davranış değişimine katkı sunduğunu belirlemiştir. Tozoğlu, Dursun ve Güler (2019), eğitim fakültesi öğrencilerinin merhamet düzeyini; Pür (2022), lise öğrencilerinin merhamet ve dindarlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi; Nas, Sak ve Tanhan (2021), lise öğrencilerinin merhamet düzeyini; Aydemir (2018) öğretmenlerin merhamet düzeylerini; Mansur, Özzybek Taş ve Ekinci (2022), sağlık çalışanlarının merhamet doyumu ve merhamet yorgunluğunun sürekli öfke düzeyine etkisini; Güleş (2017) ve Candemir (2019), özel gereksinimli çocukları bulunan ebeveynlerdeki merhamet düzeylerini incelemiştirler. Buna göre alanyazında yer alan uygulamalı araştırma niteliğindeki bu çalışmaların genel olarak lise, üniversite ya da yetişkinler üzerinde yürütülüp alt kademelerden örneklem alınan çalışmaların daha az olduğu; ilkökul çocuklarının merhamet değerini tutum ve davranışlarına yansıtma düzeylerini tespit etmeye dönük bir çalışmaya ise rastlanmadığı söylenebilir. Nitekim Nas (2022), merhamet değeri üzerinde yapılan çok sayıda araştırmayı incelediği çalışmasında alanyazındaki bu araştırmaların çoğunlukla sağlık çalışanları ve üniversite öğrencileri örneklemeleri üzerinde; yine çoğunluğunun tanımlayıcı-kesitsel türde veya kuramsal nitelikte olduğu; buna karşılık diğer meslek çalışanları ve alt kademelerdeki öğrenciler üzerinde, deneysel ve model geliştirmeye dönük çalışmalar yapılmasının yararlı olacağını ifade etmektedir. Az sayıda yapılan eğitim konulu araştırmalarda ise üniversite ve ortaokul öğrencilerinin merhamet düzeylerinin çalışılmış olduğunu belirtmektedir. Benzer şekilde Nas, Sak ve Tanhan da (2021) alanyazındaki merhamet çalışmalarının genel olarak yetişkinler üzerinde yapıldığını ifade etmektedirler.

Birey ve toplum açısından önemi bilim insanı, yazar ve düşünürler tarafından sıklıkla vurgulanan merhamet değerinin kazandırılmasına dönük özellikle çocukluk dönemlerinde nelerin yapıldığı, daha da önemlisi çocukların bilgi, tutum ve davranışlarında merhamet değerinin ne düzeyde karşılık bulabildiğinin incelenmesi, varsa tespit edilen sorunların çözümüne dönük yeni strateji, yöntem ve tekniklerin belirlenmesinin bir gereklilik olduğu söylenebilir. Zira Arıcı, Arıcan ve Üker (2022), ortaokul öğrencilerinin değerlere sahiplik düzeyleri üzerinde yaptıkları araştırmada, ilkökul düzeyinde geçirilen değer eğitimi odaklı yaşantı ve eğitim çalışmalarının, ortaokul öğrencilerinin değerleri benimseme ve davranışlarına yansıtma düzeyleri üzerinde önemli bir yordayıcı olduğunu belirlemiştirler. İlkokul çağı çocuklarının tutum ve davranışlarına merhamet değerinin ne düzeyde yansıtılabildiklerinin belirlenmesi, bu araştırmanın temel problemini oluşturmaktadır.

Araştırmanın Amacı

İlkokul öğrencilerinin merhamet değerine sahiplik düzeyleri konusunda sınıf öğretmenlerinin değerlendirmelerini belirlemek, araştırmanın temel amacını oluşturmaktadır. Böylelikle ilkökul öğrencilerin merhamet değerine sahiplik düzeyi konusunda belirlenen sorunlu alanlara ilişkin alınabilecek önlemlere ışık tutabilecek bilimsel verilere ulaşmak amaçlanmıştır. Bu amaç çerçevesinde araştırmada başlıca şu sorulara cevaplar aranmıştır:

1. Sınıf öğretmenleri, ilkokul öğrencilerinin merhamet değerine sahiplik düzeylerini nasıl değerlendirmektedirler?
2. Cinsiyet, mezun oldukları branş, değer eğitimi konulu özel bir eğitim alma durumu, idari deneyimi bulunma durumu, mesleki kıdem ve eğitim yaptıkları sınıf düzeyi değişkenlerine göre sınıf öğretmenlerinin değerlendirmeleri farklılaşmakta mıdır?
3. Sınıf öğretmenlerinin mesleki kıdem yılı ve eğitim verdiği sınıf düzeyi değişkeni ile öğrencileri hakkında yaptıkları değerlendirmeler arasında bir ilişki bulunmakta mıdır?

Yöntem

Bu bölümde, araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araçları ve veri analizi süreçleri hakkında bilgi verilmiştir.

Araştırma Modeli/Deseni

Bu araştırma, sınıf öğretmeni değerlendirmelerine dayalı olarak ilkokul çocuklarının merhamet değerine sahiplik düzeylerini nicel verilere dayalı olarak betimlemeyi amaçlamakta olup öğretmenlerin bazı demografik özelliklerine göre yaptıkları değerlendirmelerin farklılaşma ve ilişki durumu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu nedenle araştırmanın ilişkisel tarama modelinde tasarlanmış betimsel ve nicel bir çalışma olduğu (Balcı, 2015; Büyüköztürk, 2012) söylenebilir. Araştırmanın bağımsız değişkenlerini sınıf öğretmenlerinin bazı demografik özellikleri; bağımlı değişkenini ise ilkokul çocuklarının merhamet düzeyine sahiplik düzeylerine ilişkin yaptıkları değerlendirmeler oluşturmaktadır.

Çalışma Evreni ve Katılımcı Grubu

Coğrafi ve sosyodemografik etkenlerin öğretmen değerlendirmelerini etkileyeceği düşünülerek çalışmada çalışma evreni alma yoluna gidilmiştir. 2021-2022 eğitim ve öğretim yılında Şanlıurfa ili merkez ilçeleri olan Eyyübiye, Haliliye ve Karaköprü ilçelerinde görev yapan 11142 sınıf öğretmeni araştırmanın çalışma evrenini oluşturmaktadır (Şanlıurfa İl Milli Eğitim Müdürlüğü, 2023). Araştırmanın katılımcı grubu ise, çevrimiçi yol ile ve Google Form aracılığıyla gönüllü olarak veri toplama aracını doldurup dönüş yapan toplamda 299 sınıf öğretmenidir. Bu öğretmen grubunun bağımsız değişkenlere göre dağılımı Tablo 1’de özetlenmiştir.

Tablo 1
Bazı Demografik Özelliklere Göre Katılımcıların Dağılımı

Değişken	Alt gruplar	f	%
Cinsiyet	Kadın	61	53,8
	Erkek	38	46,2
Branş	Sınıf Öğretmenliği	54	84,9
	Diğer	45	15,1
Görev Yapılan Sınıf Düzeyi	1. Sınıf	85	28,4
	2. Sınıf	86	28,8
	3. Sınıf	61	20,4
	4. Sınıf	67	22,4
Kıdem Yılı	Bir-Üç yıl	54	18,1
	Dört-Altı yıl	86	28,8
	Yedi-Onbeş yıl	99	33,1
	Onaltı ve fazla	60	20,0

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplamak amacıyla Kişisel Bilgi Formu ve Merhamet Ölçeği olmak üzere iki farklı araçtan yararlanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin bağımsız değişkenlere ilişkin özelliklerini belirlemek üzere kullanılmıştır. Katılımcıların cinsiyeti, branşı, mesleki kıdemi, idarecilik deneyiminin bulunma durumu, eğitim verdiği sınıf düzeyi, değer eğitimi konusunda eğitim alma durumuna ilişkin veriler toplanmıştır.

Merhamet Ölçeği (MÖ): İlkokul öğrencilerinin merhamet değerini tutum ve davranışlarına yansıtılabilir düzeylerine ilişkin öğretmen değerlendirmelerini almak amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilmiş beşli likert tipi bir ölçektir. Ölçek, tek faktör altında toplanmış 34 maddeyi içermektedir. Süreklilik gösteren tutum ve davranışların öğrenildiği varsayımından hareketle beşli likert yapı, “(1) Hiçbir zaman”, “(2) Nadiren”, “(3) Bazen”, “(4) Çoğu zaman” ve “(5) Her zaman” seçenekleri çerçevesinde yapılandırılmıştır. Ölçeğin KMO değeri 0,966; Bartlett Testi değerlerinin $\chi^2=5992,493$; $sd=561$; $p<0,001$ 'dir. Faktör yükleri 0,597 ile 0,754 arasında değişmektedir. Bu yapının özdeğeri 15,843'tür ve toplam varyansın %46,597'ini açıklamaktadır. Ölçeğin ayırt edicilik gücü madde-toplam korelasyonu analizi ile incelenmiş ve katsayıların pozitif ve $p<0,001$ düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin Cronbach alpha iç tutarlılık katsayısı ise 0,965 olarak hesaplanmıştır. Alanyazında (Balcı, 2015; Büyüköztürk, 2012; DeVellis, 2003, Eroğlu, 2008; Pallant, 2007) belirtilen ölçüt değerler olarak ifade edilen değerlerle karşılaştırıldığında bu değerler, Merhamet Ölçeğinin ilkökul öğrencilerinin merhamet değerine sahiplik düzeylerinin öğretmen değerlendirmelerine göre belirlenmesinde kullanılabilir geçerli ve güvenilir bir veri toplama aracı olduğunu göstermektedir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın verileri, iki farklı veri toplama aracıyla katılımcı gruptan çevrim içi yol ile ve Google Formlar aracılığıyla toplanmıştır. Veri toplama araçları öğretmenlere, whatsapp grupları aracılığıyla Google Form linki şeklinde gönderilmiştir. Toplanan verilerin analiz edilmesinde, araştırmanın amaçlarına uygun olarak aritmetik ortalama, standart sapma, bağımsız örneklem t testi, Scheffe testi ve Pearson's r korelasyon testi analizleri yapılmıştır. Fark ve ilişkilerin anlamlılık düzeyi için $p<0,05$ yeterli kabul edilmiştir. Diğer taraftan aritmetik ortalama değerleri için 1,00-1,80 arası “çok kötü”, 1,81-2,60 arası “kötü”; 2,61-3,40 arası “orta”, 3,41-4,20 arası “iyi” ve 4,21-5,00 arası “çok iyi” şeklinde yorumlanmıştır.

Bulgular

Veriler üzerinde yapılan analizler sonunda elde edilen bulgular aşağıda sunulmuştur.

İlkokul Çocuklarının Merhamet Değerine Sahiplik Düzeylerine İlişkin Sınıf Öğretmenlerinin Değerlendirmeleri

Tablo 2

Sınıf Öğretmenlerinin Değerlendirmelerini İlişkin Betimsel İstatistik Değerlerini Gösteren Tablo

	<i>N</i>	$\bar{X}$	<i>Ss</i>	<i>Düzye</i>
<i>Merhamet Ölçeği</i>	299	4,05	,68	<i>İyi</i>

Tablo 2'de ilkökul öğrencilerinin tutum ve davranışlarına merhamet değerini yansıtılabilir düzeyleri konusunda sınıf öğretmenlerinin değerlendirmelerinin $\bar{X}= 4,05$ (iyi) düzeyde olduğu görülmektedir. Buna göre öğrencilerinin merhamet değerine sahiplik düzeylerini öğretmenlerin genel olarak yeterli buldukları; ama daha iyi olabileceklerini düşündükleri söylenebilir.

İlkokul Çocuklarının Merhamet Değerine Sahiplik Düzeyi Konusunda Sınıf Öğretmenlerinin Değerlendirmelerinin Bazı Değişkenlere Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Bulgular

Katılımcı öğretmenlerin cinsiyeti, branşı, mesleki kıdemi, idarecilik deneyiminin bulunma durumu, eğitim verdiği sınıf düzeyi ve değer eğitimi konusunda eğitim alma durumuna göre sosyal kabul düzeylerindeki farklılaşma durumuna ilişkin bulgular Tablo 3-8'de özetlenmiş ve açıklanmıştır.

Tablo 3

Öğretmenlerin Değerlendirmelerinin Cinsiyetlerine Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin t Testi Analizi Sonuçlarını Gösteren Tablo

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	Levene Testi		t	sd	p
				F	p			
Kadın	161	3,96	,72	2,90	,116	2,37	297	,018
Erkek	138	4,15	,62					

Tablo 3’de öğrencilerin merhamet düzeylerine ilişkin kadın sınıf öğretmenlerinin değerlendirmelerinin $\bar{X}=3,96$ (iyi); erkek sınıf öğretmenlerinin ise $\bar{X}=4,15$ (iyi) düzeyinde olduğu görülmektedir. Kadın sınıf öğretmenleri erkeklere göre öğrencilerinin merhamet değerine sahiplik düzeyini anlamlı bir farkla daha yetersiz olarak değerlendirmişlerdir ($p<,05$). Buna göre kadın öğretmenlere göre öğrencilerinin merhamet değerine sahiplik düzeyleri açısından daha sorunlu olarak değerlendirildiği söylenebilir. Bu durum, anne konumunda da olabilen kadın öğretmenlerin daha duygusal olmaları ve merhamet düzeyi standartlarının daha yüksek olmasından kaynaklanabilir.

Tablo 4

Öğretmenlerin Değerlendirmelerinin Branşına Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin t Testi Analizi Sonuçlarını Gösteren Tablo

Branş	N	$\bar{X}$	Ss	Levene Testi		t	sd	p
				F	p			
Sınıf Öğretmenliği	254	4,11	,66	,326	,568	3,89	297	,000
Diğer	45	3,69	,68					

Tablo 4’te öğrencilerinin merhamet düzeylerine ilişkin değerlendirmelerinde sınıf öğretmenliği mezunlarının değerlendirmelerinin $\bar{X}=4,11$ (iyi); diğer branşlardan mezun olanların değerlendirmelerinin ise $\bar{X}=3,69$ (iyi) düzeyinde olduğu görülmektedir. Öğrencilerinin merhamet değerine sahiplik düzeylerini sınıf öğretmenleri diğer branştakilere göre anlamlı bir farkla daha iyi düzeyde değerlendirmişlerdir ($p<,01$). Sınıf öğretmenliği ile diğer branşlardan mezun olan öğretmenlerin hizmet öncesi eğitim sürecinde aldıkları eğitime bağlı olarak ilkökul çocuklarının gelişimsel özellikleri ve davranışlarına değerlerin yansıma düzeylerine ilişkin bilgi ve bakış açılarının farklılığı, bu değerlendirme farklılığını doğurmuş olabilir. Başka bir ifade ile sınıf öğretmenliği mezunları çocukların kimi davranışlarını, gelişimlerinin doğal bir sonucu olarak değerlendirirken diğer branştaکیل çocuklardan daha yüksek bir beklenti içerisinde oldukları için daha olumsuz değerlendirme yapmış olabilirler.

Tablo 5

Öğretmenlerin Değerlendirmelerinin Mesleki Kıdemlerine Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Anova Testi Sonuçlarını Gösteren Tablo

Mesleki Kıdem	N	$\bar{X}$	Ss	KT	sd	KO	F	p
1-2 yıl	54	3,97	,66					
3-4 yıl	86	4,13	,58	Gr. Arası	3,439	3	1,146	
5-9 yıl	99	4,13	,70	Gr. İçi	136,25	295	,461	2,484
10 + yıl	60	3,87	,75	Toplam	139,58	298		,061
Toplam	299	4,05	,68					

Tablo 5’te sınıf öğretmenlerinin hizmet sürelerine göre ilkökul öğrencilerinin merhamet düzeylerine ilişkin değerlendirmelerinin $\bar{X}= 3,87$ ile $\bar{X}= 4,13$ arasında değiştiği görülmektedir. Göreceli olarak öğrencilerini merhamet düzeyi açısından diğerlerine göre 3-4 ve 5-9 yıl kıdemli öğretmenlerinin daha olumlu değerlendirdiği; buna karşılık 10 ve fazla yıl kıdemli öğretmenlerin daha olumsuz değerlendirmelerde bulunduğu dikkati çekmektedir. Bununla birlikte öğretmenlerin kıdem yıllarına göre değerlendirmelerinin farklılaşmadığı ($p>,05$) görülmektedir. Başka bir ifade ile öğretmenlik tecrübesinin, ilkökul öğrencilerinin merhamet düzeylerine ilişkin değerlendirmelerini etkilemediği; buna karşılık deneyimi çok olanların değerlendirmelerinin göreceli olarak daha olumsuz olması ilginç olarak değerlendirilebilir. Bu durum, kıdemli olanların mesleki yorgunluklarının ya da

daha katı gelenekçi bir bakış açısına sahip olmalarından dolayı daha olumsuz değerlendirmelerde bulunmuş olabilirler.

Tablo 6

Öğretmenlerin İlkokul Öğrencilerinin Merhamet Düzeylerine İlişkin Değerlendirmelerinin İdari Görev Alma Durumuna Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Anova Testi Sonuçlarını Gösteren Tablo

İdari Görev	N	$\bar{X}$	Ss		KT	sd	KO	F	p
Hiç idarecilik yapmadım	224	4,02	,691	Gr. Arası	,737	2	,368		
Daha önce idarecilik yaptım	62	4,11	,678	Grup İçi	138,827	296	,469	,786	,457
Şu an idareciyim	13	4,22	,577	Toplam	139,564	298			
Toplam	299	4,05	,684						

Tablo 6'da sınıf öğretmenlerinin idari görev alma durumlarına göre öğrencilerinin merhamet değerine sahiplik düzeylerine ilişkin yaptıkları değerlendirmelerin $\bar{X}=4,02$ ile 4,22 arasında değerler aldığı ve değerlendirmeler arasında anlamlı bir farklılaşmanın bulunmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Öğretmenlerin idarecilik yapmış/yapıyor olma durumları almamaları öğrencilerine ilişkin bu konuda yaptıkları değerlendirmelerini etkilememektedir.

Tablo 7

Sınıf Öğretmenlerinin İlkokul Öğrencilerinin Merhamet Düzeylerine İlişkin Değerlendirmelerinin Eğitim Verdikleri Sınıf Düzeyine Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Anova Testi Sonuçlarını Gösteren Tablo

Sınıf	N	$\bar{X}$	Ss		KT	sd	KO	F	p
1. Sınıf	79	4,08	,65						
2. Sınıf	110	4,11	,68	Gruplar Arası	,496	3	,165		
3. Sınıf	60	4,13	,62	Grup İçi	131,545	304	,433	0,382	,766
4. Sınıf	59	4,01	,66	Toplam	132,041	307			
Toplam	308	4,09	,66						

Tablo 7'de öğrencilerinin merhamet değerine sahiplik düzeylerine ilişkin öğretmenlerin değerlendirmelerinin eğitim verdikleri sınıf düzeyine göre $\bar{X}= 3,95$ ile 4,15 arasında değerler aldığı ve bu değerlendirmelerin anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>,05$). Buna göre öğretmenlerin, farklı sınıflarda eğitim gören öğrencilerin merhamet değerine sahiplik düzeyleri arasında bir fark görmediği söylenebilir. Buna karşılık, alınan eğitime paralel olarak eğitim düzeyi yükseldikçe merhamet değerinin tutum ve davranışlara yansıma miktarının da yükselmesi beklenirdi. Bu nedenle bu farklılaşma durumu ilginç olarak değerlendirilebilir.

Tablo 8

Sınıf Öğretmenlerinin İlkokul Öğrencilerinin Merhamet Düzeylerine İlişkin Değerlendirmelerinin Değer Eğitimi Konulu Özel Eğitim Alma Durumuna Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Anova Testi Sonuçlarını Gösteren Tablo

Değer Eğitimi Konulu Eğitim Alma Durumu	N	$\bar{X}$	Ss		KT	sd	KO	F	p	Sch
(1) Hayır, almadım	98	3,85	,736							
(2) Üniversitede ders aldım	144	4,20	,596	Gr.Arası	8,737	3	2,912			
(3) MEB hizmet içi eğitime katıldım	46	3,93	,754	Grup İçi	130,82	295	,443	6,567	,000	4>1 2>1
(4) diğer kamu/ özel kurum tarafından düzenlenen seminerlere katıldım.	11	4,37	,424	Toplam	139,56	298				
Toplam	299	4,05	,68							

Tablo 8'de sınıf öğretmenlerinin değer eğitimi odaklı özel bir eğitim alma durumlarına göre öğrencilerinin merhamet değerine sahiplik düzeylerine ilişkin değerlendirmelerinin $\bar{X}= 3,85$ ile 4,37 arasında değerler aldığı ve alt grupların değerlendirmeleri arasında anlamlı düzeyde farklılaşmaların olduğu gözlenmiştir ($p<,001$). Farklılaşmanın kaynağını belirlemek üzere yapılan Scheffe testi

sonunda bu farklılaşmanın, diğer başlığı altında kendi isteği ve talebiyle sertifikalı eğitime katılanların ya da lisans düzeyinde ders alan öğretmenlerin, bu konuda eğitim almayanlara göre öğrencilerin merhamet değerline sahiplik düzeylerini daha iyi düzeyde görmelerinden ($p<.001$) kaynaklandığı belirlenmiştir. Değer eğitimi konulu bir eğitim almanın bu farklı değerlendirmelere neden olduğu söylenebilir. Başka bir ifade ile özel gayreti ya da ilgisi olması nedeniyle değer eğitimi konulu eğitim alan öğretmenlerin öğrencileri hakkında daha olumsuz değerlendirme yaptıkları söylenebilir. Diğer taraftan en olumlu değerlendirme yapan öğretmenlerin, özel olarak bu konuya merakı nedeniyle araştırmalar yapan ve özel sertifikalı eğitim çalışmalarına katılan öğretmenler olması da ilginç olarak değerlendirilebilir.

Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Kıdemleri ve Eğitim Verdiği Sınıf Düzeyi Değişkenleri İle İlkokul Öğrencilerinin Merhamet Düzeyini Değerlendirmeleri Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular

Tablo 9

Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Kıdemleri ve Eğitim Verdiği Sınıf Düzeyi Değişkenleri ile İlkokul Öğrencilerinin Merhamet Düzeyini Değerlendirmeleri Arasındaki İlişki Durumuna İlişkin Korelasyon Testi Sonuçlarını Gösteren Tablo

Değişken		Mesleki Kıdem	Sınıf Düzeyi
Merhamet Ölçeği	r	-,126**	,104
	p	,029	,071
	N	299	299

Tablo 9’da sınıf öğretmenlerinin, öğrencilerin merhamet değerine sahiplik düzeylerine ilişkin yaptıkları değerlendirmeler ile mesleki kıdemleri arasında negatif yönde ve anlamlı bir ilişkinin bulunduğu ($r:-,126$; $p<.05$); buna karşılık eğitim verdikleri sınıf düzeyi ile anlamlı bir ilişki bulunmadığı ($r: ,104$; $p>.05$) gözlenmiştir. Buna göre mesleki kıdemleri yükseldikçe sınıf öğretmeni değerlendirmelerinin olumsuzlaştığı; buna karşılık sınıf düzeyi ile böyle bir ilişkinin kurulmadığı söylenebilir. Mesleki kıdemi yüksek olan öğretmenlerin kendi çocukluk dönemlerindeki kendi ya da akranları ile öğrencilerinin tutum ve davranışlarını karşılaştırıp yeni neslin merhamet noktasında daha kötü durumda oldukları şeklindeki gözlemlerinin böyle bir sonucu doğurmuş olabileceği söylenebilir. Diğer taraftan sınıf düzeyi ile değerlendirmeler arasında bir ilişkinin bulunmaması ilginç olarak değerlendirilebilir. Zira eğitim düzeyi arttıkça merhamet eğitiminin de eğitimin amacı olduğu dikkate alındığında verilen eğitimin amacına hizmet etmediği şeklinde yorumlanabilir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

İlkokul öğrencilerinin merhamet değerine sahiplik düzeylerine ilişkin sınıf öğretmenlerinin bazı değişkenlere göre değerlendirmelerini incelemeyi amaçlayan bu çalışma sonunda ulaşılan sonuçlar aşağıda tartışılmıştır. İlkokul öğrencilerinin merhamet değerine sahiplik düzeyi genel olarak iyi olmakla birlikte daha iyi olabilecekleri yüzeysel sorunlar da bulunmaktadır. Alanyazında öğretmen değerlendirmelerine dayalı olarak ilkokul öğrencilerinin merhamet düzeylerine ilişkin yapılmış bir çalışmaya rastlanmamış olmakla birlikte ilkokul çocukları üzerinde genel olarak değerler konusunun ele alındığı; merhamet değeri ile ilgili olarak ise genellikle ortaokul, lise ve üniversite öğrencileri üzerinde bazı çalışmaların yapıldığı dikkati çekmektedir. Öksüz (2011), Türkiye ve İngiltere’deki okullarda 11-12 yaş çocuklarının altı değer açısından algı düzeylerini belirlemiştir. Buna göre altı değer (özsaygı, saygı, hoşgörü, yardımseverlik, dürüstlük, doğruluk, dayanışma) açısından da Türkiye’deki çocukların algı düzeylerinin çok yüksek olduğunu; İngiltere’deki çocukların ise buna göre daha düşük düzeyde olduklarını belirlemiştir. Ortaokul öğrencilerinin merhamet düzeyleri ile ilgili Nas, Sak ve Sak’ın (2022) yaptığı çalışmada ortaokul öğrencilerinin merhamet düzeylerinin orta düzeyde ve yüksek düzey sınırında olduğu belirlenmiştir. Lise öğrencilerinin merhamet düzeyleri ile ilgili Nas, Sak ve Tanhan (2021) tarafından yapılan çalışmada yaş, kardeş sayısı, devam edilen sınıf düzeyi, anne eğitim durumu, anne ve baba çalışma durumu, kaçınıcı çocuk olduğu ve devam edilen lise türü bakımından anlamlı bir farklılık gözlenmezken cinsiyet ve başarı belgesi alma durumlarına göre farklılaştığı gözlenmiştir. Üniversite öğrencilerinin merhamet düzeyleri ile ilgili yapılan araştırmada Avşaroğlu’nun (2019) üniversite öğrencilerinin merhamet düzeyinin bazı değişkenlere

göre etkisini belirlemiştir. Sonuç olarak merhamet değeri, içerisinde birçok etkeni barındıran ve birçok etkenle birlikte ele alınan bir değerdir denilebilir.

Diğer taraftan İşgör (2017), Gülaçtı ve Çiftçi (2018), Hacikeleşoğlu ve Kartopu (2017), Çapan (2019), Tozoğlu, Dursun ve Güler (2019) ile Akdeniz ve Deniz (2019) yaptıkları çalışmalarında üniversite öğrencilerinin merhamet düzeyi ile bazı değişkenlerin etkisini incelemiştir. Babahanoğlu, Obuz ve Gencer (2021) ile Başer ve Tekin (2021) ise yaptıkları çalışmada sosyal hizmet öğrencilerinin merhamet düzeylerini incelemiş ve yüksek düzeyde olduğunu belirlemiştir. Yetişkinlere yönelik yapılan merhamet düzeyi ile ilgili çalışmada Özcan (2022) yetişkinlerin merhamet düzeylerini bazı değişkenler kullanarak belirlemiştir. Karataş ve Öksüz (2020) sosyal çalışmacı adaylarının merhamet düzeylerini ele alan bir çalışma yapmıştır. Katılımcıların koşulsuz kendini kabul düzeyleri ile merhamet düzeyleri arasında düşük düzeyde, olumlu yönde ve anlamlı bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir.

Ebe, hemşire, sosyal çalışmacı, polis gibi farklı meslek gruplarının merhamet düzeylerine ilişkin çalışmalar yapıldığı da dikkati çekmektedir (Akbaş ve Sülü, 2019; Aykar ve Üstün, 2019; Demirel, Kaya ve Doğaner, 2020; Eskimez, Tosunöz, Şişman ve Akyüz, 2022; Gündüzoğlu, Korhan, Yıldırım, İşgör, 2017; Süzen ve Çevik, 2020; Tanrikulu ve Ceylan, 2021; Uğurlu ve Eti Aslan, 2017; Yüksekol, Orhan, Yıldız ve Yılmaz, 2020). Buna göre alanyazında, bireylerin merhamet değerine sahiplik düzeyleri ya da merhamet değerinin farklı değişkenlerle ilişkileri açısından incelemelerin yapıldığı çalışmaların bulunmasına karşılık özellikle ilkökul düzeyinde yapılmış bir çalışmaya rastlanmadığı söylenebilir. Bununla birlikte orta, lise ve üniversite öğrencilerinin genel olarak merhamet düzeylerinin iyi düzeyde olduğunun belirlendiği dikkati çekmektedir. Buna göre ilkökul çocukları açısından da bu genel bulgularla bir benzerliğin olduğu; bununla birlikte öğrencilerin merhamet düzeylerinin daha iyi düzeye çıkarılması yönünde araştırma ve eğitim çalışmalarına ihtiyaç olduğu söylenebilir.

Kadın öğretmenler öğrencilerinin merhamet değerine sahiplik düzeyleri konusunda erkeklere göre önemli ölçüde daha olumsuz düşünmektedirler. Alanyazında, değerlendirmelerin cinsiyetlerinin, değerlendirilen grupların merhamet düzeyine ilişkin değerlendirmeleri üzerindeki etkisini inceleyen çalışmalara rastlanılmamıştır. Bununla birlikte Öksüz (2011), Kohlberg'e (1974) atıfla cinsiyetin, bireyin gelişim dönemlerindeki geçiş süresini artırıcı veya azaltıcı etkiye sahip olduğunu aktardıktan sonra araştırma sonuçlarını yorumlarken, yine farklı araştırma sonuçlarına da dayandırarak cinsiyetler arası farklılık, değerlerin öğretilmesi ve değerlendirilmesine yönelik yaklaşım farklılıkları ile açıklamaktadır. Başka bir ifade ile cinsiyetine uygun olarak değerlere, değerlerin öğretimi ve değerlendirilmesi yaklaşımlarının farklı olması, öğrencilerinin merhamet değerine sahiplik düzeylerine ilişkin tespit ve değerlendirmelerini de etkilediği söylenebilir. Nitekim Aydemir (2018), alanyazında farklı gruplar üzerinde yapılan çalışma sonuçlarını aktararak araştırmalarda kadınların merhamet düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek çıktığının belirlendiğini; kendi araştırmasında da aynı sonuca ulaştığını ifade etmektedir. Benzer şekilde Mansur, Özzeybek Taş ve Ekinci (2022), daha fazla merhametli davranışlar sergilemelerine bağlı olarak kadın çalışanların merhamet yorgunluklarının daha yüksek, doyumlarının ise daha düşük olduğunu ortaya koyan çalışmalar bulunduğunu belirtmektedir. Nas, Sak ve Tanhan (2021) da liseli kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre merhamet düzeylerinin daha yüksek olduğunu belirlediklerini; alanyazında da kadınların merhamet düzeylerinin erkeklere göre daha üst düzeyde olduğunu ortaya koyan çok sayıda çalışma olduğunu ifade etmektedirler. Nas, Sak ve Sak (2022), ortaokul son sınıflarında öğrencilerin merhamet düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığını; buna karşılık lise, üniversite ve yetişkin örneklerinde kızların/kadınların erkeklere oranla başkalarına karşı daha yüksek düzeyde merhametli davrandıklarını belirtmişlerdir. Buna göre, bu araştırmadaki cinsiyete göre değerlendirme farklılaşmalarının, anne konumunda da olabilen kadın öğretmenlerin daha duygusal olmaları ve yukarıdaki araştırma sonuçlarından da anlaşılacağı üzere kadınların merhamet düzeylerinin ve buna bağlı olarak değerlendirme standartlarının daha yüksek olmasından kaynaklanabilir.

Sınıf öğretmenliği branşında olan öğretmenler, diğer branşlardan gelenlere göre öğrencilerinin merhamet düzeylerini önemli ölçüde daha olumlu değerlendirmişlerdir. Bu durum, diğer branşlardan

gelen öğretmenlerin çocukları gelişim ve öğrenme psikolojisi açısından lisans düzeyinde aldıkları dersler itibarıyla daha sınırlı düzeyde tanıyor olmaları böyle bir değerlendirme yapmalarına sebep olmuş olabilir. Zira değerler ve değer eğitimi konularında eğitim alan öğretmenlerin hem öğrencilerinin değer gelişimlerine ilişkin farklı değerlendirmeler yapabilecekleri hem de değer algı ve tutumlarının farklılaşacağına ilişkin alanyazında oldukça fazla çalışma bulunmaktadır (Arıcı, Arıcan ve Üker, 2022; Mansur, Özzybek Taş ve Ekinci, 2022). Diğer taraftan Aydemir (2018), sınıf öğretmenliği branşındaki öğretmenlerin, meslek lisesi alan derslerine giren öğretmenlere göre merhamet düzeylerinin daha yüksek olduğunu belirlemiştir. Her ne kadar bu çalışmada öğretmenlerin merhamet düzeyleri konu edilmemiş olsa da öğretmenlerin bu çerçevede aldıkları eğitim ve öğrenci kitlesinin değer gelişimleri konusunda bilgi düzeylerinin daha derinlikli olması, böyle bir değerlendirme farklılığını ortaya çıkarmış olabilir.

Öğretmenlerin mesleki kıdemleri, öğrencilere ilişkin yaptıkları değerlendirmeleri farklılaştırmamıştır. Buna karşılık mesleki deneyimi çok olanların diğerlerine göre göreceli olarak daha olumsuz değerlendirme yaptıkları da dikkat çekmiştir. Bu durumun, mesleki yorgunluklarının ya da daha katı gelenekçi bir bakış açısına sahip olmalarının bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Nitekim Mansur, Özzybek Taş ve Ekinci (2022), hemşireler üzerinde yaptığı çalışmada mesleki kıdemi yüksek olanların merhamet doyumlarının anlamlı düzeyde düşük, buna karşılık merhamet yorgunluklarının da yüksek olduğunu belirlemişlerdir. Aydemir (2018), mesleki kıdemi yüksek olan öğretmenlerin daha fazla mesleki tükenmişlik ve duyarsızlık yaşandığını ortaya koyan çalışmalar olduğunu vurguladıktan sonra yaş ya da kıdeme bağlı olarak kıdemli öğretmenlerin merhamet düzeyine ilişkin değerlendirmelerinde daha katı davranabildiklerini ifade etmektedir. Buna göre mesleki kıdemin artmasıyla birlikte diğer insanlardan merhamet beklentilerinin yükselmesine bağlı olarak onların tutum ve davranışlarını daha olumsuz değerlendirmelerinin beraberinde getiriyor olabilir.

Öğretmenlerin idari deneyimlerinin bulunma durumu, çocuklar hakkındaki değerlendirmelerini farklılaştırmamaktadır. Arıcı, Arıcan ve Üker (2022), okul idarecilerinin öğretmen ya da idarecilerin konularından ziyade değer eğitime bakış açılarının ve önem verme düzeylerinin önemli olduğunu; önem veren ve buna bağlı olarak değer eğitimi odaklı etkinlik ya da yaşantılar organize eden idareci ve öğretmenlerin, çocukların değer kazanımları üzerinde etkili olduklarını ifade etmektedirler. Onlara göre öğretmen ve idarecilerin değer odaklı bir okul iklimi oluşturmaları ve bu doğrultuda sınıf dışı etkinlikler düzenleme eğilimlerinin güçlü olması durumunda öğrencilerin değer kazanımları olumlu ve daha üst düzeyde gerçekleşebilmektedir.

Eğitim verilen sınıf düzeyine göre öğrencilerin merhamet değerine sahiplik düzeyi arasında bir farklılaşma bulunmamaktadır. Beklenen durumun, eğitim aracılığıyla eğitim yükseldikçe merhamet değerinin tutum ve davranışlara yansımaya miktarının da yükselmesi olduğu dikkate alındığında bu bulgu ilginç olarak değerlendirilebilir. Değer eğitimi konulu bir eğitim almış olma durumu, öğrencilere ilişkin değerlendirmeleri önemli ölçüde farklılaştırmaktadır. Eğitim alan öğretmenler çocuklara ilişkin daha olumlu değerlendirmeler yapmaktadır. Özellikle de özel kurum ya da kuruluşlardan sertifikalı öğretmenlerin değerlendirmeleri daha olumludur. Buna göre değer konulu eğitim alan öğretmenlerin daha olumlu değerlendirmeler yaptığı söylenebilir. Aldıkları bu eğitimle birlikte öğretmenlerin çocukları ve değer özelliklerini daha net tanımlayabilmeleri böyle bir sonucu doğurmuş olabilir. Arıcı, Arıcan ve Üker (2022), Türkiye’de anneler için yapılan değerler eğitimi programıyla okul öncesi çağıdaki çocukların değer ve beceri kazanımlarının önemli ölçüde iyileşmesini beraberinde getirdiğini ifade etmişler; bu bağlamda değer eğitimi çalışmalarının artırılarak yapılmasını önermişlerdir. Mansur, Özzybek Taş ve Ekinci (2022), çalışmasında lisans ve lisansüstü eğitim alan sağlık çalışanlarının merhamet doyumlarının yüksekokul mezunlarından daha yüksek olduğunu; buna karşılık öfke düzeylerinin de daha düşük olduğunu belirlemişlerdir. Başka bir ifade ile eğitim düzeyinin yüksekliği, öfkeyi engelleyen bir etken iken merhamet doyumunu da yükselten bir değişken olarak değerlendirilmiştir.

Buna göre mesleki kıdemleri yükseldikçe öğretmen değerlendirmeleri olumsuzlaşmaktadır. Mesleki kıdemi yüksek olan öğretmenlerin kendi çocuklukları ile karşılaştırıp yeni neslin merhamet

noktasında daha kötü durumda oldukları şeklindeki gözlemleri böyle bir sonucu doğurmuş olabilir. Mansur, Taş ve Ekinci'nin (2022) çalışması sonunda belirlediği mesleki kıdem ya da yaşlarının artmasıyla birlikte bireylerde merhamet doyumlarının düşmesi ve beklentilerinin yükselmesi bulgusu ile örtüşmektedir.

Sınıf düzeyi ile öğretmen değerlendirmeleri arasında bir ilişki yoktur. Eğitim düzeyi arttıkça merhamet değerinin daha fazla tutum ve davranışa yerleşmemiş olması, verilen eğitimin amacına hizmet etmediği şeklinde yorumlanabilir.

Öneriler

Öğretmenlerin, öğrencilerinin merhamet düzeyleri konusundaki değerlendirmelerden yola çıkarak ilkökul çocuklarının merhamet değerini benimseme, tutum ve davranışlarına yansıtılabilme düzeylerini daha da iyileştirmek üzere eğitim ve araştırma bağlamında yapılabileceklerle ilişkin şunlar önerilebilir.

Eğitim Uygulamalarına ve Uygulamalarına Yönelik Öneriler

- İlkokul öğrencilerinin merhamet düzeyleri genel olarak iyi olmakla birlikte bazı sorunlu tarafların da bulunduğu gözlenmiştir. Diğer taraftan gerek ilk ve üst düzeyde okullarda gerekse okul dışı yaşamda yaşanan olaylar, medya organlarına yansıyan haberler dikkate alındığında merhamet değerinin çocukların ve yetişkinlerin tutum ve davranışlarına yansıtılması konusunda sorunlar yaşandığı değerlendirilmiştir. Bu nedenle merhamet eğitiminin okul ve diğer ortamlarda daha nitelikli şekilde yapılması için tedbirler üzerinde durulmalı ve yeni düzenlemelere gidilmesi önerilebilir. Bu kapsamda ilkökul programında değerler eğitimi konuları, etkinlik ve uygulamalarının zenginleştirilmesi; özellikle yapma-yaşama ve hissetmeye dönük eğitim uygulamalarına ağırlık verilmesi yararlı olacaktır.
- Öğretmenlerin merhamet değerinin tutum ve davranışlara yansıtılması bağlamında rolmodel olmaları, merhamet eğitimi uygulamaları konusunda ise daha yeterli hale getirilmesi için eğitim fakültelerinde “Değer Eğitimi” adlı zorunlu bir derse yer verilmeli; halen öğretmenlik mesleğini yürütenler için ise hizmet içi eğitim çalışmaları düzenlenmelidir. Bu eğitim sürecinde değer eğitimi ile ilgili genel ilkeler ve yöntemlerin ötesinde özel ilkeler, uygulamalar, yöntem ve tekniklere yer verilmeli ve uygulama ağırlıklı bir eğitim süreci izlenmelidir.
- 1.Sınıf öğretmenleri, öğrencilerin merhamet değerine ilişkin sahip olma düzeylerini iyi olarak belirtmişlerdir. İlkokul öğrencilerinin gelişim özellikleri dikkate alındığında en fazla vakit geçirebildiği ve rol- model alabileceği kişiler olan sınıf öğretmenlerinin görüşleri önemlidir. Bu nedenle sınıf öğretmenleri; 7-11 yaş aralığını kapsayan ilkökul çağı çocuklarının gelişimsel, öğrenme psikolojileri ve değer eğitimi süreçleri hakkında üniversitede ayrıntılı ve daha detaylı eğitim görmelidirler. Sınıf öğretmenleri, mevcut durumda öğretim programı içerisinde kök değer olarak nitelendirilmeyen veya adı geçmeyen değerlerle ilgili çalışmalar da yapmalıdır ve bu çalışmaları yaparken profesyonel bir süreç izlemelidirler. Dolayısıyla sınıf öğretmenleri üniversitede aldıkları meslek ve öğretim dersleriyle merhamet eğitimi konusunda “Merhamet nasıl geliştirilir?, Merhamet değerinin bir ilkökul öğrencisinde geliştiğini gösteren şeyler nelerdir?, Merhamet değerini besleyecek kişiler, etkinlikler, ortamlar ve uygulamalar neler olabilir? Merhamet değeri, sayısal veya sözel, öğretim programı içerisinde olan bir derse nasıl entegre edilebilir? Merhamet değerine ilişkin geliştirilebilecek bir eğitimde izlenmesi gereken basamaklar neler olabilir?” gibi soruları cevaplayabilmelidir. Hizmetiçi eğitimlerle de merhamet eğitimi kapsamında uygulanan veya uygulanabilecek etkinlikler oluşturulmalıdır.
- Sınıf öğretmenlerinin öğrencilerin merhamet düzeylerine ilişkin değerlendirmeleri diğer branşlara oranla daha yüksek olarak görülmektedir. Pedagojik bilgi ve eğitim fakültesinde alınan eğitiminiçeriği bağlamında bu sonucun çıkması doğal karşılanabilir. Sınıf öğretmenlerinin özellikle çağın getirdiği ihtiyaçları ve neslin karşılaşılabilecekleri sorunları iyi

kavrayabilmeleri gerekir. Bu nedenle 21.yy çerçevesinde MEB; ilkokul bünyesinde karşılaşılabilecek sorunları ve çözümlerinde merhametin ve değer eğitiminin dile getirildiği bir platform oluşturabilir.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Bireylerin gelişim dönemleri ve değer kazanımları açısından önemli olduğu bilim insanları tarafından sıklıkla dile getirilen 7-11 yaş aralığının (ilkokul dönemi) özel önemi dikkate alınarak bu dönemdeki çocukların başta merhamet değeri olmak üzere tüm değerlerin kazanımı ve yaşanan sorunlar açısından sıklıkla ele alınmalı; benzer içerikteki araştırmaların yapılması artarak sürdürülmelidir.
- Bu araştırmalarda öğretmen, veli, akran değerlendirmeleri ile birlikte öğrencilerin özdeğerlendirmeleri de esas alınmalı; değerlendirmeler farklı bakış açıları ile ele alınmalı ve tespitlerde bulunulmaya çalışılmalıdır.
- Merhamet ve diğer değerlerle ilgili araştırmalarda ağırlıklı olarak üniversite, lise ve ortaokul üzerinde yapıldığı; buna karşılık ilkokul düzeyindeki çalışmaların daha az olduğu dikkati çekmektedir. Bu nedenle gelişim döneminin ve değer kazanımındaki rolünün de etkisi dikkate alınarak özellikle okul öncesi (3-6) ve ilkokul dönemine (7-11) yönelik çalışmalara daha fazla ağırlık verilmesi önerilebilir.
- Benzer şekilde bu araştırmalarda, merhamet değeri ile ilgili değerler ve bu değer kazanımları arasındaki ilişkiler konu edilmeli; değerlerin birbiriyle etkileşimleri üzerinde durulması yararlı olacaktır. Diğergamlık, fedakârlık, paylaşımcılık, yardımlaşma, saygı, bu değerlere örnek olarak verilebilir.
- Diğer değerlerle etkileşimlerin yanı sıra merhamet değerinin kazanımında etkili olduğu alanyazında ifade edilen aile ve okul ortamı ile birlikte sosyal yaşamın farklı alanlarında (akran grupları, sivil toplum kuruluşları ya da ebeveyn, öğretmen, kanaat önderleri, rolmodel şahsiyetler vb.) merhamet değerinin yaşatılması ve çocuklara kazandırılması konuları ele alınmalı; eğitim durumu, cinsiyet, meslek, aile yapısı (geniş-çekirdek), yerleşim yeri gibi değişkenlerle olan ilişkileri üzerinde duran araştırmalara yer verilip çok yönlü olarak analiz ve tespitlerde bulunulmalı; bütünlük tedbirlerin üretilmesi konusunda yapılacak iş ve işlemlere ilişkin çalışmalara yer verilmelidir.
- Veli, öğretmen, öğrenci, akran vb. gruplar tarafından yapılacak değerlendirmelerde kullanılmak üzere geçerli ve güvenilir veri toplama araçları geliştirilmeli ve hem araştırmacıların hem de eğitimcilerin hizmetine sunulmalıdır.

Teşekkür ve/veya Açıklama: Bu çalışma için etik kurul izni Sakarya Üniversitesi Etik Kurulundan 08.12.2021 tarih ve 02 sayılı karar ile alınmıştır.

Bu çalışma sorumlu yazar Süheybe Karataş tarafından Prof. Dr. Rüştü Yeşil danışmanlığında yürütülen “Öğretmen ve Veli Görüşlerine Göre İlkokul Öğrencilerinin Merhamet Değerine Sahiplik Düzeylerinin İncelenmesi” isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Kaynaklar

- Akbaş, M. ve Sülü, R. (2019). *Öğrenci ebelerin merhamet düzeylerinin ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi*. 6.Uluslararası 10. Ulusal Ebelik Öğrencileri Kongre Özet Kitabı, Sözel bildiri (S95), Sivas, 442.
- Akdeniz, S. (2014). *Farklı merhamet düzeylerine sahip üniversite öğrencilerinde depresyon, anksiyete, stres ve duygusal zekânın incelenmesi*. Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Akdeniz, S. ve Deniz, M. E. (2019). Farklı merhamet düzeylerine sahip üniversite öğrencilerinde depresyon, anksiyete, stres ve duygusal zekânın incelenmesi. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2, 183-207.

- Aktepe, V., Keser, H. ve Şeref, Ş. E. (2020). Sınıf öğretmenlerinin perspektifinden değerler ve değerler eğitimi uygulamalarının değerlendirilmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(4), 897-918.
- Akyüz, A. (2013). Determinant factors influencing eWOM. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 4(11), 159-166.
- Alpöge, G. (2011). *Okul öncesi dönemde değer eğitimi*. İstanbul: Bilgi Yayınları.
- Arıcı, H.Y., Arıcan, S. ve Üker, H. (2022). İlkokulda alınan değerler eğitiminin ortaokul dönemindeki değer ve davranışlara etkisi: İstanbul örneği. *Şarkiyat İlmî Araştırmalar Dergisi*. 14(3), 983-1011.
- Avşaroğlu, S. (2019). Merhamet eğitimi programının üniversite öğrencilerinin merhametli olma düzeylerine etkisi, *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(3), 2484-2500.
- Aydemir, B. (2018). *Öğretmenlerdeki merhamet düzeylerinin cinsiyet, kıdem, branş ve algılanan anne-baba tutumlarına göre incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Babahanoğlu, R., Obuz, A. T. ve Gencer, N. (2021). Sosyal hizmet öğrencilerinin merhamet düzeyleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32(3), 847-866. <https://doi.org/10.33417/tsh.888894>
- Başer, D. ve Tekin, H. H. (2019). *Sosyal hizmet öğrencilerinin merhamet ve özgecilik düzeylerinin incelenmesi*. M. Kırılıoğlu ve H. H. Tekin (Ed.). Güncel Sosyal Hizmet Çalışmaları içinde (ss. 82-89). Konya: Çizgi Yayınevi.
- Candemir, M. L. (2019). *Engelli çocuğa sahip olan ve olmayan ebeveynlerin öz anlayış kişilik ve merhamet özelliklerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Comte-Sponville, A. (2004). *Büyük erdemler risalesi* (Çev. I. Ergüden). İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Çapan, M. (2019). *Üniversite öğrencilerinin merhamet ve öz-anlayış düzeylerinin kişilik özellikleri açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çetin, N.ve Balanuye, Ç. (2015). Değerler ve eğitim ilişkisi üzerine. Kaygı. *Bursa Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, 24, 191-203. <https://doi.org/10.20981/kuufefd.03311>
- Das, S., Majhi, S. and Liu, Z. (2018). A novel class of complete complementary codes and their applications for APU matrices. *IEEE Signal processing letters*, 25(9), 1300-1304.
- Demirel, G., Kaya, N. ve Doğaner, A. (2020). Ebelik öğrencilerinin kültürlerarası yaklaşımlarının merhamet ve empati düzeylerine etkisi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 15(21), 282-300.
- Demirhan İşcan, C. (2007). *İlköğretim düzeyinde değerler eğitimi programının etkililiği*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Eryaman, M. Y., Genc, S. Z. ve Aktan, E. (2012). *Perceptions of the EU and Democratic Values. Cultural Diversity in the Classroom: A European Comparison*, 199-217.

- Eskimez, Z., Tosunöz, İ. K., Şişman, H. ve Akyüz, S. (2022). Hematoloji ve Onkoloji Hemşirelerinde Merhamet Düzeyi ve İlişkili Faktörler. *Izmir Democracy University Health Sciences Journal*, 5(1), 192-205.
- Gilbert, P. (2009). Introducing compassion-focused therapy. *Advances in Psychiatric Treatment*, 15, 199-208. <https://doi.org/10.1192/apt.bp.107.005264>
- Gilbert, P. and Irons, C. (2005). *Focused therapies and compassionate mind training for shame and self-attacking*. In *Compassion*, 263-325. Routledge.
- Gör, F. (2013). *İlköğretim din kültürü ve ahlak bilgisi öğretim programında merhamet değeri*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Gül, T. (2019). *4-6 yaş dönemi çocuklarda merhamet eğitimi*. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Gülaçtı, F. ve Çiftci, Z. (2018). Öğrencilerin yaşam doyumu, memnuniyet ve merhamet düzeylerinin incelenmesi. *Pegem Atıf İndeksi*, 499-506. <https://doi.org/10.14527/9786052412480.33>
- Güleş, E. (2017). *Özel gereksinimli çocuğa sahip anne babaların yaşam doyumlarının öz-anlayış ve merhamet düzeyleri açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Güleş, E. ve Avşaroğlu, S. (2017). *Özel gereksinimli çocuğu olan anne babaların merhamet düzeyleri*. II. Ines Uluslararası Akademik Araştırmalar Kongresi. Antalya, Alanya.
- Gündüzoğlu, N. Ç., Korhan, E. A., Yıldırım, Y. K., Aykar, F. Ş. ve Üstün, Ç. (2019). Compassion level of nursing students. *Journal of Human Rhythm*, 5(2), 104-116.
- Hacıkeleşoğlu, A. G. H. ve Kartopu, S. (2017). Merhamet ve dindarlık: Üniversite öğrencileri üzerine ampirik bir araştırma. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 59, 203-227. doi: 10.9761/JASSS7234
- Halstead, J. M. ve Taylor, M. J. (2000). Learning and teaching about values: A review of recent research. *Cambridge Journal Of Education*, 30(2), 169-202.
- İşgör, İ. Y. (2017). Üniversite öğrencilerinde bağlanma stilleri ve akademik başarının merhamet üzerindeki yordayıcı etkisi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 82-99. <https://doi.org/10.17556/erziefd.299182>
- Karataş, Z. Ve Öksüz, M. (2020). Sosyal çalışmacı adaylarının koşulsuz kendini kabul etme ve merhamet düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(4), 2547-2559.
- Keskinoğlu, Ş. M. (2008). *İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerine uygulanan mesnevi temelli değerler eğitimi programının ahlaki olgunluğa ve saldırganlık eğilimine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Kohlberg, L.(1974). Education, moral development and faith. *Journal of Moral Education*, 4(1), 5-16.
- Kolts, R. L. (2016). *Cft made simple: a clinician's guide to practicing compassion-focused therapy*. Oakland, CA: New Harbinger.
- Kumbasar, E. (2011). *Muzaffer İzgü'nün romanlarının değerler eğitimi açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.

- Küçükaydın, Z. (2015). *Fen bilimleri derslerinde merhamet eğitimi üzerine bir çalışma*. Yüksek Lisans Tezi. Giresun Üniversitesi, Giresun.
- Mansur, F. Özzeybek Taş, M. ve Ekinci, N. (2022). Sağlık çalışanlarında merhamet doyumunu ve merhamet yorgunluğunun sürekli öfke düzeyine etkisi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 40, 436-469.
- Nas, E. (2022). Merhamet konusunda yapılmış araştırmaların incelenmesi. *Akademik Platform Eğitim ve Değişim Dergisi*, 5(1), 75-100.
- Nas, E., Sak, İ. T. Ş. ve Sak, R. (2022). Ortaokul son sınıf öğrencilerinin merhamet düzeyleri ile yaşam doyumlarının incelenmesi. *Beykoz Akademi Dergisi*, 10(2), 108-133.
- Nas, E., Sak, R. ve Tanhan, F. (2021). Lise öğrencilerinin kapasite düzeylerinin sosyo-demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 50(231), 305-334. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.737212>
- Oktaç, A. (1999). *Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem*. İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Öksüz, Y. (2011). 11-12 yaş çocuklarının değerleri kazanım düzeylerinin bazı değişkenler açısından karşılaştırılması: Samsun-Lancashire örneği. *The Journal of Academic Social Science Studies*. 4(2), 61-78.
- Özcan, B. (2005). *Anne-babaları boşanmış ve anne-babaları birlikte olan lise öğrencilerinin yılmazlık özellikleri ve koruyucu faktörler açısından karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özkan, R. (2011). Toplumsal yapı, değerler ve eğitim ilişkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(1), 333-344.
- Pommier, E. A. (2010). *The compassion scale*. Doctoral Thesis, The Graduate School of the University of Texas at Austin.
- Pür, İ. (2022). Lise öğrencilerinde merhamet ve dindarlık arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 21(21), 143-172. <https://doi.org/10.51553/bozifder.1103595>
- Schopenhauer, A. (2014). *Merhamet*. (Çev: Z. Kocatürk). İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Schwartz, E.S. (1997). The stochastic behavior of commodity prices: implications for valuation and hedging. *Journal of Finance*, 52, 923-73. <https://doi.org/10.32709/akusosbil.781857>
- Sprecher, S. ve Fehr, B. (2005). Compassionate love for close others and humanity. *Journal Of Social And Personal Relationships*, 22(5), 629-651. <https://doi.org/10.1177/0265407505056439>
- Süzen, H. ve Çevik, K. (2020). Hemşirelerin profesyonel değerleri ile merhamet ve sabır düzeyleri arasındaki ilişki. *Türkiye Klinikleri Journal of Nursing Sciences*, 12(4).
- Şanlıurfa İl Milli Eğitim Müdürlüğü. (2023). *Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2022-2023*. https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2023_09/29151106_meb_istatistikleri_organ_egitim_2022_2023.pdf
- Tanrikulu, G. ve Ceylan, B. (2021). Çocuk kliniklerinde çalışan hemşirelerde merhamet düzeyi ve merhamet yorgunluğu. *Sağlık Bilimleri Dergisi*, 30(1), 31-36.

- Tozoğlu, E., Dursun, M. ve Güler, B. (2019). Eğitim fakültesi öğrencilerinin merhamet düzeylerinin spor ve farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Türk Spor Bilimleri Dergisi*, 2(2), 156-164.
- Uğurlu, A. K. ve Eti Aslan, F. (2017). Merhamet ve Hemşirelik: Merhamet Ölçülebilir mi?. *Türkiye Klinikleri Journal of Nursing Sciences*, 9(3).
- Veugelers, W. ve Vedder P. (2003). Values in teaching. *Teachers and Teaching: Theory And Practice*, 9(4), 377-389. <https://doi.org/10.1080/1354060032000097262>
- Yeşil, R. (2003). Sorumluluk bilincinin gelişmesine okul ve ailenin etkisi. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 10, 175-183.
- Yeşil, R. (2021). *Tohum sorun: sorumluluk ve eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınevi.
- Yüksekol, Ö. D., Orhan, İ., Yıldız, E., & Yılmaz, A. N. (2020). Ebelik bölümü öğrencilerinin merhamet düzeylerinin belirlenmesi. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 8(3), 566-577.

Extended Abstract

Today, the field of values can be considered as one of the globalized problem areas. In fact, it is often stated that the main reasons behind the dozens of problems such as hunger, migration, war, and violence are the problems in the field of values (Aktepe, Keser and Seref, 2020; Kolts, 2016; Schwartz, 1997; Yesil, 2021).

Compassion is one of the values that paves the way for any individual and social problems and has the potential to be a solution. The emergence of many deep-rooted and comprehensive issues such as migration, violence, war, and social injustice can be said to be significantly related to the loss of power of compassion in individual and social life or the weakening of its content and its ability to guide human attitudes and behaviors. Compassion is a complex value that includes many sub-dimensions (Avsaroglu, 2019; Gor, 2013; Mansur, Özzeybek Tas and Ekinci, 2022; Schopenhauer, 2014; Sprecher and Fehr, 2005;).

The issue of when and how compassion education should begin is a significant area of concern. Gilbert's (2005) developmental model bases the development of compassion value on childhood experiences. Childhood is critically important in transforming compassion into a personality trait (Aktepe, Keser and Seref, 2020; Yesil, 2003). Accordingly, the practical research in the literature generally focuses on high school, university, or adults, and there are fewer studies involving samples from lower levels; it can be said that there is no study to determine the level of primary school children's reflection of the compassion value on their attitudes and behaviours.

Introduction

The main purpose of this research is to determine the extent to which the compassion value can be reflected in the attitudes and behaviors of primary school children based on teacher evaluations. In this way, it is aimed to contribute to the determination of problematic areas related to the value of compassion in student's attitudes and behaviours and to produce solutions.

Method

This research is a descriptive and quantitative study designed in a relational survey model. The study universe consists of 11,145 primary school teachers working in the central districts of Sanliurfa, Eyyubiye, Haliliye, and Karakopru (SMEM, 2023). The study group includes 299 primary school teachers who voluntarily completed and submitted the data collection tool.

Two different tools were used to collect data: the "Personal Information Form" and the "Compassion Scale". The data were analyzed using the SPSS v25 statistical package program. Arithmetic mean, standard deviation, t-test, ANOVA, Scheffe Test, and Pearson's r Correlation Test analyses were performed on the collected data.

The arithmetic mean value ranges for students' levels of ownership of the compassion value were interpreted as follows: 1.00-1.80 "very poor", 1.81-2.60 "poor", 2.61-3.40 "average", 3.41-4.20 "good", and 4.21-5.00 "very good". A p-value of <0.05 was considered sufficient in difference and relationship tests.

Findings

One of the findings of the research is that primary school teachers evaluated the level at which students reflect the value of compassion in their attitudes and behaviours as $\bar{X}=4.05$ (good). Another finding is that female primary school teachers' evaluations ($\bar{X}=3.96$) were significantly more negative than those of male primary school teachers ($p<.01$). Moreover, another finding can be summarized as that primary school teaching graduates ($\bar{X}=4.11$) made more positive evaluations compared to

graduates from other branches ($\bar{X}=3.69$) ($p<.01$). Similarly, the evaluations of the primary school teachers regarding the level of their students' having the compassion value differed significantly according to their status of receiving a special training focused on value education and it was determined that they made more positive evaluations with a significant difference in those who received such a training ($p<.01$). Teachers who voluntarily and specially participated in certified training made more positive evaluations about their students compared to those who took courses at the undergraduate level or participated in on-duty training.

On the other hand, it was found that teachers with 3-4 and 5-9 years of professional experience made relatively more positive evaluations compared to those with other years of experience, while teachers with 10 or more years of experience made more negative evaluations. In addition, it was observed that there was no significant difference in the evaluations of primary school teachers regarding their students' levels of compassion based on whether they held administrative positions or the grade levels they taught ($p>.05$).

Another finding of the research is that there was a negative and significant relationship between the professional seniority of primary school teachers and their evaluations of their students ($r: -.126$; $p<.05$); whereas, there was no significant relationship with the grade level they taught ($r: .104$; $p>.05$).

Conclusion, Discussion and Recommendations

Primary school teachers evaluate the level of reflecting the compassion value to the attitudes and behaviors of primary school students at the "good" level. Accordingly, it can be said that they believe that their students can be better, even though they evaluate their students as sufficient in general.

Female primary school teachers evaluate their students as more problematic in terms of their level of having the value of compassion compared to male classroom teachers. This situation may stem from female teachers being more emotional and having higher standards of compassion, possibly due to their roles as mothers.

Primary school teachers are more satisfied with their students' level of compassion than teachers from other branches. The difference in the knowledge and perspectives regarding the developmental characteristics of primary school children and the reflection of values in their behaviors, which is linked to pre-duty education of primary school teachers compared to other branches, may have led to this difference in evaluation. In other words, while primary school teachers may evaluate some behaviour of children as a natural result of their development, those from other branches may have higher expectations from children, resulting in more negative evaluations.

The fact that teachers have or have not received training on value education significantly differentiates their evaluations of the students. Teachers who received training on value education due to their special effort or interest are more satisfied with their students' compassion value level. The teachers who have not received any training on this subject, or who have only participated in compulsory in-duty training or taken courses at the undergraduate level, may not have sufficient and accurate criteria for value education and its outcomes, leading to such a result.

The teachers with 10 and more years of professional experience evaluate the level of student's compassion levels as less adequate compared to the other teachers. This situation may arise from the professional fatigue of veteran teachers or the comparison of their students' attitudes and behaviours with those of children from their own childhood. In other words, the fact that the rate of commitment to tradition increased as the seniority of the teachers increased may have led to such a result. As a matter of fact, it can be said that the negative and significant relationship between professional seniority and the evaluation made strengthens this determination.

Furthermore, the status of teachers as administrators and the grade levels in which they teach do not significantly differentiate their evaluations. The fact that school administrators are essentially teachers may have caused the emergence of no differentiation. Additionally, there is no significant relationship between the grade level at which teachers teach and their evaluations.